

Programma Nascholingsdag Filosofie

1 december 2023

Beschrijvingen van de lezingen en workshops staan onderaan in dit programma

Op vrijdag 1 december 2023 is de nascholingsdag Filosofie welke net als vorig jaar in het teken staat van het eindexamenthema vwo 'De vraag naar de mens in relatie tot techniek en wetenschap.'

Hetzelfde thema, maar met andere aandachtspunten, andere sprekers en meer gericht op de lespraktijk. Het programma bestaat uit lezingen van experts en lesgerichte workshops van ervaren docenten. Het doel is om je te helpen het examenboek zo effectief mogelijk in te zetten in de klas.

Erik Myin (verbonden aan de Universiteit Antwerpen, en een van de auteurs van het examenboek *Wat maakt de mens?*) verzorgt de openingslezing.

Timothy Morton (Rice University) sluit de nascholingsdag af met een online lezing.

10.00 uur Opening door Floris Velema MA

10.15 uur Openingslezing door **prof.dr. Erik Myin** (Universiteit Antwerpen)

Filosofen hebben beweerd dat ons lichaam bepaalt dat we waarnemen en wat we waarnemen. In deze lezing worden redenen gegeven waarom deze bewering waar en belangrijk is.

Vervolgens wordt een schijnbare spanning tussen lichamelijke en techniek besproken. Tonen computers of AI niet aan dat het lichaam er minder toe doet dan we dachten? Er worden redenen gegeven waarom techniek net het belang van het lichaam onderstreept.

In de lezing wordt gebruik gemaakt van stof uit vooral hoofdstukken 1, 5, 6 en 7 van 'Wat maakt de mens'. De lezing tracht de materie te brengen op een manier die spannend en relevant is voor de doelgroep van het boek, zowel docenten als studenten.

11.15 uur Pauze

Universiteit
Leiden
ICLON

Bij ons leer je de wereld kennen

11.30 uur Keuzeronde 1

- **Joan de Ruijter**, auteur van de Young Adult roman 'Whatever it takes' (2023)
- **Ewoud Sanders** Auteur van 'Het n-woord. De geschiedenis van een beladen begrip' (2023)
- **Lydia Baan Hofman** Erasmus School of Philosophy

12.30 uur Lunchpauze

13.30 uur Keuzeronde 2

- **Dr. Joris Raven** Stedelijk Gymnasium Leiden
- **Dr. Nel van den Haak** Auteur van 'De machinemens' (2013)
- **Arjan Koek** Stichting Leerplanontwikkeling

14.30 uur Pauze

15.00 uur Plenaire online lezing door **prof.dr. Timothy Morton** (Rice University)

16.00 uur Borrel

17.00 uur Einde

=====

Beschrijvingen van de lezingen en workshops

OPENINGSLEZING (10:15-11:15)

Prof.dr. Erik Myin – Universiteit Antwerpen
Wat maakt het lichaam?

Filosofen hebben beweerd dat ons lichaam bepaalt dat we waarnemen en wat we waarnemen. In deze lezing worden redenen gegeven waarom deze bewering waar en belangrijk is.

Vervolgens wordt een schijnbare spanning tussen lichamelijke en techniek besproken. Tonen computers of AI niet aan dat het lichaam er minder toe doet dan we dachten? Er worden redenen gegeven waarom techniek net het belang van het lichaam onderstreept.

In de lezing wordt gebruik gemaakt van stof uit vooral hoofdstukken 1, 5, 6 en 7 van "Wat maakt de mens". De lezing tracht de materie te brengen op een manier die spannend en relevant is voor de doelgroep van het boek, zowel docenten als studenten.

KEUZERONDE 1 (11:30-12:30)

Joan de Ruijter – Auteur van 'Whatever it takes' (2023)

Fictie in de filosofieles

Joan de Ruijter is een groot voorstander van het gebruik van fictie in de filosofieles. Ze geeft in haar workshop uitleg bij de docentenhandleiding die zij heeft gemaakt bij haar filosofische jeugdroman 'Whatever it takes'. Hoe kun je dit boek in de klas gebruiken? Tot de mogelijkheden behoren: het boek via de sectie Nederlands op de leeslijst laten zetten, het boek aanraden als achtergrondliteratuur of enkele passages klassikaal bespreken. Ook een (filosofisch) mondeling of toets aan de hand van deze roman en/of haar vorige roman 'Lupus' (bij havo-democratie) behoren tot de mogelijkheden.

Dr. Ewoud Sanders – taalhistoricus, journalist

Het n-woord

De geschiedenis van het n-woord toont op pijnlijke wijze de witte superioriteitswaan. Aldus Ewoud Sanders in 'Het n-woord. De geschiedenis van een beladen begrip'. Met dit boek won hij onlangs de Taalboekenprijs ('het beste taalboek van 2023'). Dr. Ewoud Sanders is historicus en journalist. Hoe om te gaan met zo'n beladen begrip? Dat is een van de onderwerpen waarover hij zal spreken.

Tijdens de discussie is er gelegenheid om samen na te denken over hoe de primaire tekst van Frantz Fanon het beste behandeld kan worden in de klas.

Lydia Baan Hofman – Erasmus School of Philosophy

Antwoordelijkheid

In haar boek 'Staying with the Trouble' (2016) beargumenteert Haraway het belang om *response-ability*, of *antwoordelijkheid*, te cultiveren in tijden van ecologische crises.

Ik zie antwoordelijkheid bij Haraway primair als een epistemologische praktijk, die weliswaar altijd ethisch-politieke en ontologische implicaties heeft. Het gaat erom elkaar beter te leren kennen. Antwoordelijkheid veronderstelt de afwijzing van een *menselijke uitzonderingspositie* en van *begrensd individualisme* – twee afwijzingen die al centraal stonden in Haraway's Cyborg Manifest. Ik doe een voorstel om antwoordelijkheid minder als epistemologische en meer als alledaagse zorgpraktijk te begrijpen, omdat dit me waardevoller lijkt in de klas.

In deze workshop denk ik graag met jullie over hoe zulke antwoordelijke praktijken er precies uit kunnen zien.

KEUZERONDE 2 (13:30-14:30)

Dr. Joris Raven – Stedelijk Gymnasium Leiden
Taaltechnologie

De nieuwste ontwikkelingen in de taaltechnologie vormen het gesprek van de dag. Toepassingen zoals ChatGPT zijn veelbesproken. Hoe spreken wij met de taaltechnologie? Hoe spreekt de taaltechnologie zelf? En hoe neemt de taaltechnologie ons in aanspraak? Na een inleiding in deze thematiek krijgen de deelnemers een lesopdracht aangereikt, die zij samen zullen evalueren.

Dr. Nel van den Haak – Auteur van 'De Machinemens' (2013)
Machinemetaforen

Wat is de werking en invloed van de metafoor op filosofie en wetenschap? In het bijzonder wordt ingegaan op de invloed van de machinemetafoor op geneeskunde. Vier thema's komen aan de orde:

1. De werking van de metafoor
2. Metaforen in wetenschap en filosofie
3. Machinemetaforen, met name in geneeskunde, invloed op wetenschapsfilosofie
4. Machinemetaforen, met name in geneeskunde, invloed op de verhouding natuur-cultuur en de thematiek van de maakbaarheid van de mens

Dit mondt uit in de vraag: *Hoe veranderen wetenschap en techniek ons mensbeeld?*

Arjan Koek – Stichting Leerplanontwikkeling
Primaire filosofische teksten lezen in de klas

De kernvraag van deze workshop is: hoe lees je met je leerlingen een filosofische tekst op een filosofische manier? Aan de hand van primaire teksten uit het examenboek gaan we in op kwesties als tekstselectie, leesdidactiek en tekstbegrip. Leesonderzoek en filosofische vakdidactiek bieden theoretische kaders voor het gesprek, maar uitwisseling van gedachten en ervaringen aan de ene kant en de bespreking van praktische handvatten aan de andere kant, staan in de workshop centraal.

PLENAIRE ONLINE LEZING (15:00-16:00)

Prof.dr. Timothy Morton – Rice University, Houston
The mesh

Timothy Morton zal in een online lezing zijn concept van *the mesh* uit 'The Ecological

Thought' (2012) verder toelichten.